

مطالعه تطبیقی پوشش محلی مردم هرمزگان با زرتشتیان

زهره صادقی^۱، آذین نجفی^۲، سیده فضیله حمزوی^۳، مرضیه حامی رودباری^۴، بابک دهقانی^۵، مرجان شاهین زاده^۶

^۱ دانش آموز مرکز استعدادهای درخشان فرزندگان ۱ و پژوهش سرای دانش آموزی ناحیه ۲ بندرعباس

^۲ دانش آموز مرکز استعدادهای درخشان فرزندگان ۱ و پژوهش سرای دانش آموزی ناحیه ۲ بندرعباس

^۳ مدیر پژوهش سرای دانش آموزی ناحیه ۲ بندرعباس

^۴ مربی پژوهش سرای دانش آموزی ناحیه ۲ بندرعباس

^۵ مدرس پژوهش سرای دانش آموزی ناحیه ۲ بندرعباس

^۶ رئیس اداره متوسطه آموزش و پرورش استان هرمزگان

چکیده

پوشش در ادیان، آیین ها و اقوام مختلف اهمیت ویژه ای دارد. زرتشتیان و مردم هرمزگان نیز پوشش مختص به خود را دارند که به نظر می رسد شباهت هایی با یکدیگر داشته باشند و طبق تحقیقات صورت گرفته متوجه ویژگی های پوشش محلی مردم هرمزگان که شامل زنان و مردان می شود و زرتشتیان می شویم و با اجزا و شکل پوشش ها آشنا شده و درباره چگونگی پوشش ها آگاهی می یابیم.

واژه های کلیدی: پوشش، هرمزگان، زرتشتیان

مقدمه و بیان مسئله:

تحقیق حاضر تحت عنوان مطالعه تطبیقی پوشش محلی مردم هرمزگان با زرتشتیان به تشابهات و تفاوت های پوشش میان مردم می پردازد. بی تردید پوشش و لباس نقش بسیار مهمی در فرهنگ و تمدن بشری بازی می کند، از زمان کهن، مقوله پوشش ارزش خاص و ویژه ای برای بشر داشته است. پوشش از نظر لغوی به معنی پوشاندن می باشد و هر چیزی که روی چیز دیگری را بپوشاند، پوشاک گویند.

پوشش محلی هر گوشه و هر دوره از ایران زمین به گونه ای بسیار زیبا و قابل توجه است. چنانکه تصمیم گرفته شد تحقیق حول این موضوع قرار گیرد و به بررسی شباهت ها تفاوت ها و زیبایی های منحصر به فرد پوشش محلی مردم هرمزگان و زرتشتیان بپردازیم. پوشش محلی مردم هرمزگان با وجود خاص بودنش به نظر می آید دارای شباهتی با پوشش اصیل زرتشتیان باشد و همانطور که می دانید زرتشتیان پیروان یکی از باستانی ترین ادیان الهی ایران زمین هستند که به پرستش اهورا می پرداختند و پوشش خاص به خود را دارند که بی شک یکی از زیباترین پوشش ها است. با این وجود تصمیم گرفته شد که در این مسیر حرکت کرده و به بررسی بپردازیم.

سوالات تحقیق:

سوال اصلی:

- ارتباط پوشش محلی مردم هرمزگان با زرتشتیان در چیست؟

سوالات فرعی:

- تفاوت و تشابه پوشش زنان بندری با زنان زرتشتی در چیست؟
- تفاوت و تشابه پوشش مردان بندری با مردان زرتشتی در چیست؟
- جایگاه حجاب برای زنان در دین زرتشت کجا قرار دارد؟

اهداف تحقیق:

هدف اصلی:

بررسی ارتباط میان پوشش محلی مردم هرمزگان با زرتشتیان.

اهداف فرعی:

- بررسی تفاوت و تشابه پوشش محلی زنان بندری با زنان زرتشتی.
- بررسی تفاوت و تشابه پوشش محلی مردان بندری با مردان زرتشتی.
- بررسی جایگاه حجاب برای زنان در دین زرتشت.

فرضیات تحقیق:

به نظر می آید پوشش محلی مردم هرمزگان با زرتشتیان ارتباط داشته باشد.
به نظر می آید پوشش محلی زنان بندری با زنان زرتشتی شباهت ها و تفاوت هایی دارد.
به نظر می آید پوشش محلی مردان بندری با مردان زرتشتی شباهت ها و تفاوت هایی دارد.
به نظر می آید حجاب برای زنان در دین زرتشت جایگاه والایی دارد.

روش تحقیق:

در این پژوهش متناسب با موضوع و در جهت دستیابی به اهداف از روش تحقیق کتابخانه ای استفاده می شود. لذا نگارنده این پژوهش می بایست با ژرف اندیشی و حضور در کتابخانه های سطح شهر و مراجعه به سایت های معتبر و همچنین مطالعه کتب گوناگون و مصاحبه با اهل فن به گردآوری اطلاعات خویش بپردازد.

ادبیات تحقیق:

پوشش: اسم مصدر از پوشیدن است. به معنی جامه و لباس می باشد.

هُرمزگان:

نام یکی از استان های جنوبی ایران است که در شمال تنگه هرمز قرار گرفته است و قطب گردشگری و اقتصاد ایران است. استان هرمزگان در حدفاصل بین مختصات جغرافیایی ۲۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۲۸ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۴۱ دقیقه تا ۵۹ درجه و ۱۵ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است. این استان حدود ۶۸ هزار کیلومتر مربع (کمابیش اندازه کشور گرجستان) مساحت دارد که از این نظر هشتمین استان کشور است. هرمزگان از جهت شمال و شمال شرقی با استان کرمان، غرب و شمال غربی با استان های فارس و بوشهر از شرق با سیستان و بلوچستان همسایه بوده و جنوب آن را آب های گرم خلیج فارس و دریای عمان در نواری به طول تقریبی ۹۰۰ کیلومتر دربرگرفته است (محمد محمدیان کوخردی؛ ۲۰۰۵: ۲۳).

زرتشتیان:

زرتشتیان پیروان آیین زرتشت که یکی از باستانی ترین آیین های ایران است، هستند و اهورا مزدا که خالق همه مادیات و معنویات است را می ستایند. پیامرسان این آیین، زرتشت می باشد و سه اصل مهم زرتشتیان پندارنیک، کردارنیک و گفتارنیک است که دارای اهمیت بالایی برای زرتشتیان است.

پیشینه تحقیق:

صدیقه رمضانخانی (۱۳۸۷): در تحقیقی تحت عنوان فرهنگ زرتشتیان یزد چنین عنوان کرده است که زرتشتیان، کهن ترین گروه دینی استان یزد هستند و سده ها در این سرزمین تاریخی زیسته اند و دشوارترین شرایط زیستی این دیار گرم و خشک بیابانی را به جان خریده و هم چون دیگر هم کیشان خود به هند، گجرات، آمریکا، اروپا، استرالیا و کانادا رهسپار نشده اند. اوستا، کتاب دینی زرتشتیان است و کهن ترین بخش آن «گاتاها» است که دربردارنده مطالبی درباره باورهای آریاییان و مطالب اخلاقی، تاریخی، جغرافیایی، علمی، بهداشتی، کشاورزی، حماسی و... می باشد.

حسین فقیه (۱۳۹۷): در تحقیقی تحت عنوان بررسی جایگاه حجاب در ادیان زرتشت، یهودیت، مسیحیت و اسلام گفته است: حجاب طبیعی ترین نیاز هر انسانی و به ویژه زنان است که از رهگذر آن میتوان خود را از بسیاری از آسیب های اجتماعی حفظ کرد. حجاب در تمام ملل دینی و غیر دینی دارای پیشینه تاریخی زیادی است و کم و بیش به عنوان یک ارزش اجتماعی و نه نوعی از محدودیت، برای زن مطرح بوده است.

حجت نیک نفس (۱۳۹۴): در تحقیقی با عنوان فلسفه پوشش در ادیان یهود، مسیحیت، زرتشتی، قرآن و اسلام اذعان داشته است، پوشش به عنوان فرهنگ و ارزش پذیرفته شده از طرف تمام پیروان ادیان اعم از یهودی، مسیحی، زرتشتی علی الخصوص در بین امت اسلام با تکیه بر آیات شریفه که قرآن کریم بارها تاکید فرموده و انسان را چه مرد چه زن به جواهری تشبیه می کند که با رعایت پوشش چقدر ارزش پیدا می کند.

محمد خطیبی زاده (۱۳۹۲): در مقاله ای با عنوان پوشش مردم هرمزگان (جلد دو: پوشش مردان) آورده است که مردان هرمزگانی نیز بیشتر از لباس بلند که در قدیم در بندرعباس به آن «کندوره» می گفتند، استفاده می کردند. این لباس از چند نوع پارچه نازک و ضخیم می دوختند و در آن دوره که مردم پایبند سنت های گذشته بودند سعی می کردند که از نظر پوشش، خود را همیشه با لباس بلند و تمیز که شایسته باشد، بپوشانند.

یافته های تحقیق:

پوشش زن و مرد ایرانی از جمله مسائلی است که از دوران ایران باستان دارای اهمیت بسیار بوده و در اسلام نیز بر آن تأکید شده است. به نظر می رسد عواملی که در چگونگی پوشش قشری از مردم تأثیر دارد شامل نظام طبقاتی موجود در جامعه و اعتقادات و آداب و رسوم، اوضاع اقتصادی، اوضاع اجتماعی و شرایط جغرافیایی و آب و هوا که بسیار تأثیرگذار و مهم است می باشد.

به عنوان مثال در دوره ساسانیان دین زرتشت به عنوان مذهب رسمی اعلام شده و پیروان فراوانی داشته که درمورد پوشش و لباس زنان و مردان زرتشتی می توان گفت که آنها لباس هایی چند تکه داشته اند و زنان

زرتشتی به لباس هایی با رنگ های متنوع علاقمند بودند، همچنین مردان زرتشتی لباس مخصوص داشته اند. در شهر یزد و برخی نواحی زرتشتی نشین برخی از زنان و مردان زرتشتی لباس سنتی خود را هنوز حفظ کرده اند. همچنین بدیهی است که درباره پوشش محلی مردم هرمزگان گفتنی بسیار است و آنچه قابل توجه است این است که این نوع پوشش و لباس خاص تا به امروز در میان مردم هرمزگان باقی مانده است.

– پوشش مردان بندری:

پوشش مردان بندری عبارت اند از: کلاه، لنگ، دستمال، زیرپیراهن، پیژامه، کت، پیراهن، قبا^۱، دگله^۲، پالتو، ژاکت، شلوار، کنجو^۳، جوراب، شال گردن، سواس^۴، ملکی^۵، گیوه^۶، جوتی^۷، ماشین^۸، کپکاپ نعلین^۹ و انواع کفش های مدل جدید و غیره.

– پوشش مردان زرتشتی:

مردان زرتشتی هم قباهای بلند نخی به رنگ قهوه ای به تن می کردند که راه های سفید داشت و دستار سفید یا خاکی رنگ به سر داشتند. پوشاک مردان زرتشتی پنج تکه می باشد که عبارت اند از: سربند^{۱۰}، پیراهن زیر^{۱۱}، پیراهن رویی^{۱۲}، شلوار^{۱۳}،

جامه ای است معروف که از سوی پیش باز است و پس از پوشیدن دو طرف پیش را با دکمه بهم پیوندند.^۱

لباسی است مشابه قبا.^۲

یک نوع لباس گرمکن محلی است.^۳

نوعی دمپایی مردانه است که این دمپایی ها از برگ نوعی درخت خرما ساخته می شود.^۴

نوعی پاپوش و کفش.^۵

نوعی پاپوش تابستانی.^۶

کفش.^۷

نام نوعی کفش بوده است.^۸

نوعی کفش.^۹

به سربند مردان زرتشتی چادر شب گفته می شود چادر شب به شکل مربعی است که هرکدام از اضلاع آن حدود ۱/۲۰ سانتی متر میبایستد. دور تادور^{۱۰}

آن زه دوزی می شود.

کفش

– پوشش زنان بندری:

پوشش زنان بندری یکی از کامل ترین پوشش های ایران است که به پوشش سر اهمیت بسیاری می دهد. پوشش زنان بندری پوشش هفت تکه می باشد که عبارت اند از:

لچک، جلبیل، برقع، پیراهن، شلوار، کفش، چادر

لچک:

لچک نوعی کلاه است که بخش کمی از پیشانی تا روی سر و روی سر تا لاله ی گوش و پشت سر به صورت هلالی شکل دربرمیگیرد. بند لچک در زیرچانه قرار می گیرد به این طریق لچک محکم بر روی سر قرار میگیرد.

جلبیل:

جلبیل یک نوع پارچه ی توری سیاه رنگ است به ابعاد تقریبی یک متر در دو متر که دختران و زنان بندری به عنوان روسری بر روی لچک می پوشیدند.

برقع:

برقع نوعی پرده است که دربرابر دو چشم سوراخ می باشد و هر چه به طرف پایین می آید عرضش کمتر می شود که سال ها پیش زنان به جهت حجاب و هم محفوظ ماندن خود از نور خورشید چهره ی خود را با آن می پوشاندند.

پیراهن:

کندوره یکی از پیراهن های مشهور زنان هرمزگان می باشد این پیراهن به دو صورت ساده و دورچین در میان زنان هرمزگان معمول است .

شلوار:

از پارچه سفید کتانی با آستین کوتاه و قد کوتاه تهیه می شود. و یقه درجلو نیم گرد است و چاکی دارد. این لباس زیر به سدره معروف است.^{۱۱}

پیراهن سفید یکدستی با پارچه کتانی^{۱۲}

درگذشته مردان زرتشتی از شلوارهایی استفاده می کردند که با مسلمانان تفاوتی نداشت فقط از لحاظ رنگ متفاوت بود و رنگ آن سفید بوده است.^{۱۳}

قسمت بالای این شلوار گشاد و قسمت پایین آن با زیپ بسته می شود . دمپای رنگین با نوار های رنگی این شلوار به آن زیبایی خاصی می بخشد .

چادر:

پارچه هایی که در حال حاضر برای چادر از آنها استفاده می شود. عبارت اند از: شیشه، گل ابریشمی، اطلس، کیش و ...

▲ شلوار ودویی با حاشیه لبه ای

▲ کندوره قشم

– پوشش زنان زرتشتی:

تمام ملل و مردم جهان زنانشان دارای حجاب بوده اند اگرچه در کیفیت پوشش فرق داشته اند. نخستین مردمی که به سرزمین ایران آمدند، آریایی ها بودند. آنان به دو گروه عمده «مادها» و «پارس ها» تقسیم می شدند. با اتحاد مادها، دولت «ماد» تشکیل شد. پس از مدتی پارس ها توانستند دولت ماد را از بین ببرند و سلسله های هخامنشیان، اشکانیان و ساسانیان را بنیانگذاری کنند. پژوهش ها نشان می دهد که زنان ایران زمین از زمان مادها که نخستین ساکنان این دیار بودند، دارای حجاب کاملی، شامل پیراهن بلند چین دار، شلوار تا مچ پا و چادر و شلی بلند بر روی لباس ها بوده اند. این

حجاب در دوران سلسله های مختلف پارس ها نیز معمول بوده است. بنابر این، در زمان بعثت زرتشت و قبل و بعد از آن، زنان ایرانی از حجابی کامل برخوردار بوده اند. برابر متون تاریخی، در همه آن زمان ها پوشاندن موی سر و داشتن لباس بلند و شلوار و چادر رایج بوده است و زنان هر چند با آزادی در محیط بیرون خانه رفت و آمد می کردند و همپای مردان به کار می پرداختند، ولی این امور با حجاب کامل و پرهیز شدید از اختلاطهای فسادانگیز همراه بوده است. جایگاه فرهنگی پوشش در میان زنان نجیب ایران زمین به گونه ای است که در دوران سلطه کامل شاهان، هنگامی که خشایارشا به ملکه «وشی» دستور داد که بدون پوشش به بزم بیاید تا حاضران، زیبایی اندام او را بنگرند، وی امتناع نمود و از انجام فرمان پادشاه سر باز زد و به خاطر این سرپیچی، به حکم دادوران، عنوان «ملکه ایران» را از دست داد. در زمان ساسانیان - که پس از نبوت زرتشت است - افزون بر چادر، پوشش صورت نیز در میان زنان اشراف معمول شد. به گفته ویل دورانت پس از داریوش، زنان طبقات بالای اجتماع، جرأت نداشتند که جز در تخت روان روپوش دار از خانه بیرون بیایند و هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمد و رفت کنند. زنان شوهردار حق نداشتند هیچ مردی حتی پدر و برادرشان را ببینند. در نقش هایی که از ایران باستان بر جای مانده است، هیچ صورت زنی دیده نمی شود و نامی از ایشان نیامده است. تجلیات پوشش در میان زنان ایران چنان چشم گیر است که برخی از اندیشمندان و تمدن نگاران، ایران را منبع اصلی ترویج حجاب در جهان معرفی کرده اند. با کدوکو در تاریخ ایران باستان و آثار بجای مانده از آن دوران که اغلب مردم شان کیش زرتشت داشتند چنین بدست می آید که زنان ایران از دیرباز حجاب و اخلاق نیکو و پاکدامنیشان زبانزد همه بوده است و این حقیقت نیز روشن می شود که با ورود اسلام به ایران، حجاب وارد ایران نشده است بلکه بانوان ایران از قدیم الایام حجاب داشته اند. در تاریخ آمده است که: هنگامی که سه تن از دختران کسری (شاهنشاه ساسانی) را به همراه غنائم فراوان نزد عمر آوردند وی دستور داد با آوازی بلند روی آنان فریاد کشند که پوشش از چهره بگیرند تا مسلمانان آنها را ببینند و خریداران بیشتر با پول زیادتری پیدا شوند. دوشیزگان ایرانی از برهنه کردن صورت خودداری کردند، و یک مشت بر سینۀ نماینده عمر زدند و آنان را از خود دور ساختند. حجاب در سخنان زرتشت از آن جا که مرکز بعثت «آشوزرتشت» ایران بوده است و آن حضرت در زمینه اصل حجاب و پوشش زنان در جامعه خویش کمبودی نمی دیده است، با تأیید حدود و کیفیت حجاب رایج آن دوران، کوشید تا با پندهای، خود ریشه های درونی حجاب را تعمیق و مستحکم نموده، عامل درون را ضامن اجرا و پشتوانه استمرار و استواری حجاب معمول قرار دهد. «آشوزرتشت» با توصیه ها و اندرزهای خود، کوشیده است تا پایه های حجابی را که زنان ایرانی به عنوان یک فرهنگ ملی در ظاهر عرف خود رعایت می کنند، در عمق روح آنان مستحکم نماید و از این راه، ضمانت اجرای قانون حجاب را در آینده نیز تامین نماید و بدین سان، جامعه خویش را در مقابل امکان انحرافهای اخلاقی پنهان، بیمه کند. قسمتی از پند و اندرزهایی که «آشوزرتشت» به پیروان خود توصیه نموده عبارتند از: او می فرماید: ای نوجروسان و دامادان! روی سخنم با شماست. به اندرزم گوش دهید و گفتارم را به خاطر بسپارید و با غیرت، در پی زندگانی پاک منشی برآیید. هر یک از شما باید در کردار نیک و مهرورزی، بر دیگری پیشدستی جوید تا آن زندگانی مقدس زناشویی، با خوشی و خرمی همراه باشد. ای مردان و زنان! راه راست را دریابید و پیروی کنید. هیچ گاه گرد دروغ و

خوشی های زودگذری که تباه کننده زندگی اند، نگرديد، زیرا لذتی که با بدنمی و گناه همراه باشد، همچون زهر کشنده ای است که با شیرینی در آمیخته و همانند خودش دوزخی است. با این گونه کارها زندگانی گیتی خود را تباه مسازید. پاداش رهروان نیکی، به کسی می رسد که هوا، هوس، خودخواهی و آرزوهای باطل را از خود دور ساخته، بر نفس خویش چیره گردد. کوتاهی و غفلت در این راه، پایش جز ناله و افسوس، چیز دیگری نخواهد بود. فریب خوردگانی که دست به کردار زشت می زنند، گرفتار بدبختی و نیستی خواهند شد و سرانجامشان خروش و فریاد و ناله است، ولی زنان و مردانی که به اندرز و راهنمایی من گوش فرامی دهند، آرامش و خوشی زندگی بهره شان خواهد بود و سختی و رنج از آنان دور خواهد گشت و به نیکنامی جاودانی خواهند رسید.

پوشاکی که بانوان زرتشتی از آن استفاده می کنند، شباهت بسیار نزدیک به پوشاک بانوان دیگر نقاط ایران دارد. چنانکه روسری آنان از نظر شکل و طرز استفاده نظیر روسری بانوان بختیاری و طرز استفاده آنان است و پیراهن آنان هم شبیه پیراهن بانوان لر درگذشته نزدیک است و شلوار، از لحاظ شکل و برش همان شلوار بانوان کرد اذربایجان غربی است و کلاهک همان کلاهک بانوان بندری است. در دوره زرتشت زنان از لباس های بلند و روسری استفاده می کردند، حتی زنان اشراف زاده علاوه بر اینان، از روبند برای پوشاندن صورت استفاده می کردند. زرتشت با پند و اندرزهای خود حجاب را تحکیم می بخشید و حتی بعد از او در زمان داریوش حجاب با الزام بیشتری در بین زنان معمول بود.

پوشاک بانوان زرتشتی را میتوان به ۶ تکه تقسیم کرد:

کلاهک (لچک)، پیراهن زیر (سدره)^{۱۴}، پیراهن رویی، روسری، شلوار، کفش

۱- **کلاهک یا لچک:** کلاهک بانوان زرتشتی شباهت زیادی به کلاهک زنان بندری دارد. این کلاهک تقریباً پارچه ای سه گوش می باشد. حاشیه جلد کلاهک در جلوی سروپیشانی قرارمیگیرد این سربند کاملاً مورامی پوشاند.

۲- پیراهن رویی:

پارچه هایی که برای دوخت این پیراهن استفاده می شده از اطلس بوده است و بلندی این پیراهن حدوداً تا ساق پا بوده است.

۳- روسری:

روسری بانوان زرتشتی پارچه ای رنگین با نقش و نگار که طول آن حدوداً ۳/۵ متر و عرض آن حدوداً ۱ متر است و روی کلاهک (لچک) گذاشته می شود.

^{۱۴} لباس مقدس زرتشتیان

۴-شلوار:

شلوار بانوان زرتشتی از لحاظ برش با شلوار بانوان کرد آذربایجان غربی یکسان است جز اینکه ساقهای شلوار از تکه های باریک که در کنار یکدیگر قرار می گیرند ، دوخته می شود.

نتیجه گیری

طبق تحقیقات صورت گرفته و مطالعات انجام شده در حوزه پوشش محلی مردم هرمزگان و زرتشتیان که هر دو گروه پوشش مختص به خود را دارند می توان مشاهده کرد که پوشش زنان و مردان بندری و زرتشتی قسمت ها و بخش های مختلفی دارد و تنوع رنگ در پوشش هر دو گروه زنان بندری و زرتشتی قابل مشاهده است همچنین مشخص است که زنان بندری و زرتشتی به حجاب و پوشش سر اهمیت میدهند و هر دو گروه از لچک استفاده میکنند. همان طور که در یافته های تحقیق مشاهده شد زنان زرتشتی و بندری پوششی مختص به خود دارند که با هم تفاوت دارد و هرکدام ویژگی های خاص خود را دارند. مردان بندری و زرتشتی نیز پوششی خاص و منحصر به فرد دارند و هر دو گروه از پیراهن استفاده میکنند همچنین می توان به چند تکه بودن پوشش این دو گروه اشاره کرد. در ادامه لازم به ذکر است که پوشش مردان زرتشتی و بندری نیز خصوصیات مختص به خود را دارند.

شریعت زرتشت، عقیده دارد که حجاب یکی از ابتدایی ترین باورهایی است که در شریعت زرتشت به آن تاکید شده است. در کتاب "وندیداد" زرتشتیان این گونه آمده است: کلام ایزدی است که کردار زشت را نابود می کند، از تو ای مرد خواهش می کنم پیدایش و فرونی را پاک و پاکیزه ساز، از تو ای زن خواهش می کنم تن و نیرو را پاک و پاکیزه ساز. شریعت زرتشت انسان را موجودی هوشمند و خردمند می داند که برای رسیدن به ارزشهای انسانی و دوری از خصلت های حیوانی تلاش می کند، حفظ حجاب همراه با عفت باطنی از جمله این ارزشهای انسانی است که شریعت زرتشت بر آن تاکید دارد. دین زرتشت، بر سه اصل اساسی، «اندیشه نیک»، «گفتار نیک» و «کردار نیک» استوار گشته است. موبدان در تفسیر اندیشه و کردار نیک می گویند: «یک زرتشتی مؤمن، باید از نگاه ناپاک به زنان دیگر دوری جوید». در اندرز «آذرباد مارا سپند» موبد موبدان آمده است: «مرد بد چشم را به معاونت خود قبول مکن».

منابع:

کتابشناسی فارسی:

- خطیبی زاده، محمد، (۱۳۸۹)؛ پوشش مردم هرمزگان جلد یک پوشش زنان، چاپ اول، انتشارات ایلاف، شیراز.
- خطیبی زاده، محمد، (۱۳۹۲)؛ پوشش مردم هرمزگان جلد دو پوشش مردان، چاپ اول، انتشارات ایلاف، شیراز.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۱۸)؛ لغتنامه دهخدا، چاپ دوم، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، تهران.
- رمضانخانی، صدیقه، (۱۳۸۷)؛ فرهنگ زرتشتیان یزد، چاپ اول، سبحان نور، تهران.
- محمدیان، کوخردی، محمد، (۲۰۰۳)؛ ج ۱. ج ۲. چاپ اول، دبی: سال انتشار ۲۰۰۳ میلادی.
- وفاداری، کسرا، (۱۳۸۱)؛ زرتشتیان ایران (۱)، چاپ اول، انتشارات ماه ریز، تهران.

مقالات:

- فقیه، حسین، (۱۳۹۷): بررسی جایگاه حجاب در ادیان زرتشت، یهودیت، مسیحیت و اسلام.
- نیک نفس، حجت، (۱۳۹۴): فلسفه پوشش در ادیان یهود، مسیحیت، زرتشتی، قرآن و اسلام.

سایت ها:

- <http://portal.yazdcity.ir>
- <http://www.vajehyab.comdehkhoda%D۹%۸۲%D۸%A۸%D۸%A۷>
- <http://www.fotros.comfablog>
- <http://www.farsnews.comnews۱۳۹۱۰۳۳۱۰۰۹۳۳>
- <https://www.isna.ir/news/۸۶۰۵-۱۸۳۵۰,۵۹۱۹۶>